

HAUTZINGER ZOLTÁN

A külföldiekkel és az irreguláris migrációval összefüggő büntetőjog-alkalmazás a 2017. évi büntetőeljárás törvényben*

A magyar büntetőeljárás kodifikációjának újabb állomásaként hirdették ki a *Magyar Közlöny* 99. számában a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényt (a továbbiakban: 2017. évi Be.).

A 2017. évi Be.-vel összefüggő jogirodalmi értelmezéseket vagy éppen kritikákat a *Belügyi Szemlében* is olvashatunk. Utóbbiak körében például *Erdei Árpád* sajnálja, hogy az általa csak IV. Be.-nek nevezett kódex előkészítésében sem került sor hangos szakmai vitára, illetve a törvény kihirdetése és hatálybalépése közötti idő elégségesnek mutatkozott ugyan arra, hogy a kodifikátorok már az első módosítást is végrehajtsák rajta, de ahhoz kevésnek bizonyult, hogy rendszerének logikája felfogható legyen.¹ E megállapítást érdemben nem vitatva e tanulmány szerzője is sajnálattal veszi tudomásul, hogy a kétezres években második büntetőeljárás kódexként hatályba lépő törvény mind a migráció (menekültügy), mind a külföldiek vonatkozásában adós maradt olyan törvényi garanciákat igénylő kérdések rendezésével, amelyek már elődei esetében is szükségesek lettek volna.

Az anyanyelvhasználat elve

A 2017. évi Be. a külföldiek eljárásjogi helyzetét illetően bizonyos tradicionális intézményeket – elődkódexeihez hasonlóan – megőriz. Ilyen például az anyanyelvhasználat elve, amelyet a törvény a büntetőeljárás nyelve és a nyelvhasználat joga keretében tárgyal.² Az új törvény szövegezésében a korábbi szabályozással azonos. Egyfelől kifejezi a diszkrimináció tilalmát, miszerint senkit sem érhet hátrány amiatt, hogy a magyar nyelvet nem

* E tanulmány az MTA Bolyai János kutatási ösztöndíj támogatásával készült.

¹ Erdei Árpád: Újítások, találmányok, felfedezések a büntetőeljárás bizonyításban. *Belügyi Szemle*, 2018/3., 5. o.

² 2017. évi Be. 8. §

ismeri, másfelől elismeri a nyelvhasználat szabadságát³, hogy a büntetőeljárásban mindenki jogosult az anyanyelvét használni. Az anyanyelvhasználat elve tehát bárki előtt megnyíló jogosultság, külföldi esetében azt jelenti, ha az anyanyelvét vagy – aránytalan nehézség esetén – általa ismert más nyelvet és nem a magyar nyelvet kívánja használni, lehetőleg a jogi szaknyelv megfelelő ismeretével felvértezett tolmácsot kell igénybe venni.

A büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz fűződő jogosultsággal összefüggésben nem szabad megfeledezni egy uniós jogforrásról sem⁴, amely irányelv a tagállamok számára a büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsolás és fordítás terén alkalmazandó közös minimumszabályokat állapít meg. Ilyen, hogy a tolmácsolási jog, annak késedelem nélküli biztosítása révén hozzájáruljon a költségmentes és kielégítő nyelvi segítségnyújtáshoz, lehetővé téve a büntetőeljárás nyelvét nem beszélő vagy nem értő gyanúsítottak vagy vádlottak számára a védelemhez való joguk teljes körű gyakorlását. A tolmácsolás igénybevételének joga nemcsak a rendőrségi kihallgatás, a bírósági tárgyalás és bármely szükséges közbenső meghallgatás során kell hogy érvényesüljön, hanem – amennyiben a tisztességes eljárás céljából szükséges – a gyanúsítottak vagy vádlottak és jogi képviselőjük közötti, az eljárás során lefolytatott bármely kihallgatással, meghallgatással vagy fellebbezési, illetve egyéb kérelmek benyújtásával összefüggő kommunikáció céljára is.

Az anyanyelvhasználatához kapcsolódik a lényeges iratok fordításának hatósági kötelezettsége is, de a törvény, eltérő rendelkezés hiányában, megengedi, hogy a kézbesítendő ügyiratot nem kell lefordítani, ha erről a címzett kifejezetten lemond. A tolmácsra vonatkozóan azonban számos további részletszabályt is megfogalmaz a jogszabály. Így például, hogy a tolmácsra a szakértőkre vonatkozó rendelkezések is irányadók (tolmácsként a jogszabályban meghatározott feltételeknek megfelelő személy vehető igénybe; ha ez nem lehetséges, eseti tolmácsként kellő nyelvismerettel bíró más személy is kirendelhető; tolmácsra a szakfordítót is érteni kell), illetve a tolmácsot a kirendelésével egyidejűleg figyelmeztetni kell a hamis tolmácsolás következményeire.⁵

Az anyanyelvhasználat jelentősége, hogy minél szélesebb a hatékony tolmácsolás révén a magyar nyelvet nem ismerő terhelt ügyismereti joga, annál

3 Andrassy György: Nyelvszabadság. Dialóg Campus, Budapest–Pécs, 2013, 111. o.

4 A büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról szóló 2010/64/EU irányelv.

5 2017. évi Be. 201. § (1)–(2) bek.

jobban gyakorolhatja védekezési jogosítványait. Emiatt is, de leginkább az eljárás törvényessége szempontjából vetődhet fel az a kérdés, hogy mi lehet a szankciója annak, ha az eljárásban részt vevő személy nem vagy csak korlátozottan gyakorolhatja anyanyelvhasználati jogát. Ennek megállapításával adós marad a törvény, így e sérelem esetleg relatív eljárási szabálysértésnek minősülhet, azaz nem azonnali semmisségi ok, amely miatt az ügydöntő határozatot hatályon kívül kellene minden további vizsgálat nélkül helyezni és új eljárást elrendelni, hacsak az nem valószínűsíthető, hogy a terhelt elleni eljárás olyan nyelven folyt, amelyet ő nem vagy csak korlátozottan értett. Ez ugyanis nemcsak az anyanyelv használatához, hanem – ahogy azt láthattuk – a védelemhez való jogot is alapvetően sértene. Relatív eljárási szabálysértés lehet az is, ha nem vizsgázott tolmácsot vesznek igénybe, ez azonban csak akkor vezethet az ítélet hatályon kívül helyezéséhez, ha az eljárásban részt vevők törvényes jogainak korlátozása folytán ez a körülmény lényeges hatást gyakorolt az eljárásra.⁶ Érdemes feltenni ugyanakkor a kérdést, hogy tekintettel a kötelező védelem feltételének fennállására, miért nem elegendő semmisségi ok megállapításához az, ha az eljárás nyelvét nem ismerő terhelt a büntetőeljárás során nem vagy csak korlátozottan használhatja anyanyelvét, ha az eljárás tárgyról, jogainak gyakorlásának lehetőségeiről – megfelelő tolmácsolás vagy fordítás hiányában – nem vagy csak korlátozottan szerezhet tudomást.

A külföldi terhelttel kapcsolatos szabályok

A 2017. évi büntetőeljárási törvény a terhelt fogalmát és annak taxatív körét változatlanul vette át.⁷ Ennek megfelelően a büntetőeljárásban a terhelt és így a terhelti jogok, illetve kötelezettségek címzettje kizárólag a gyanúsított, a vádlott és az elítélt lehet. Az idézett meghatározásból kiindulva a külföldi terhelt fogalmát úgy célszerű a legegyszerűbben megfogalmazni, mint az a nem magyar állampolgárságú személy, akivel szemben büntetőeljárást folytatnak. Ez esetben a terhelt külföldisége viszonylag könnyen bizonyítható, mindazonáltal – különösen a migrációs háttérű bűncselekmények esetén – nehézséget

---

⁶ BH 2005/312.

⁷ A 2017. évi Be. 38. § (1)–(2) bek. szerint terhelt az, akivel szemben a büntetőeljárást lefolytatják. A terhelt nyomozás során gyanúsított, a vádemelés során vádlott, a büntetés, a megrovás, a próbára bocsátás, a jóvátételi munka vagy a javítóintézeti nevelés jogerős ügydöntő határozattal történő kiszabása, illetve alkalmazása után elítélt.

okozhat a terhelt konkrét személyazonosságának a megállapítása. Emiatt – egyetértve *Angyal Miklóssal* és *Mészáros Bencével* – fokozottabb figyelmet lenne érdemes fordítani annak a törvényi szabályozásnak a megalkotására, amely lehetővé tenné, hogy a bizonytalan személyazonosságú személlyel szemben, kizárólag az ilyen esetekre alkalmazható, állam által megállapított személyazonosság alapján induljon meg a büntetőeljárás.⁸

A külföldi terheltre vonatkozó eljárásjogi szabályok elsősorban olyan jellegű normák, amelyek különösen a hatékonyabb védekezést segíthetik. Ebben a körben elsőként azt a rendelkezést kell említeni, amely szerint a fogva lévő külföldi terhelt jogosult arra, hogy államának konzuli képviselőjével a kapcsolatot felvegye, vele személyesen felügyelet mellett, továbbá postai vagy elektronikus úton ellenőrzés nélkül érintkezzen.⁹ Ez a jogosítvány a terhelt védekezési (ezen keresztül ügyelőbbreviteli) jogát segítheti, amelynek révén egyúttal ügyismereti jogai is szélesednek, hiszen a konzuli képviselő is meg tudja adni a büntetőeljárás tárgyához kapcsolódó legalapvetőbb tájékoztatásokat. E segítői tevékenység mellett a konzuli tisztségviselő – csakúgy, mint például fiatalok terhelt esetében annak nagykorú hozzátartozója – védői meghatalmazást is adhat.¹⁰

A konzuli támogatás kiterjed a jelenléti jog gyakorlására az egyes eljárási cselekményeken. Ez – nem csak terhelt esetében – azt biztosítja, hogy a konzuli tisztségviselő a terhelt indítványára a kihallgatásán vagy a részvételeivel tartott más eljárási cselekményeken jelen legyen.¹¹ Fontos e jelenlét kapcsán megjegyezni, hogy ez passzív magatartást követel a konzuli tisztségviselőtől, mivel – a jelenléti joggal felruházott egyéb alanyoktól eltérően – kérdéseket nem intézhet, észrevételeket, indítványokat nem tehet.¹² A konzuli jelenlét a nyomozás mellett megjelenik a bírósági szakban is, a külföldi terhelt indítványára a konzuli tisztségviselő a tárgyaláson és az ülésen is jelen lehet.¹³ E jelenléti jog kiterjed a zárt tárgyalásra is, mivel a törvény úgy rendelkezik, hogy lehetővé kell tenni, hogy a tárgyaláson a külföldi államának konzuli tisztségviselője jelen lehessen.

⁸ Angyal Miklós – Mészáros Bence: Egyek vagyunk, de nem ugyanazok – személyazonosítás és európai bevándorlás. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): A migráció büntügyi hatásai. MRTT Migrációs Tagozat, Budapest, 2016, 112. o.

⁹ 2017. évi Be. 39. § (2) bek. c) pont

¹⁰ 2017. évi Be. 45. § (1) bek.

¹¹ A büntetőeljárás törvény a jelenléti jogot arra az esetre is kiterjeszti, ha magánvádas eljárásban a feljelentett személy külföldi, és személyes meghallgatását rendelték el. Vö. 2017. évi Be. 768. § (5) bek.

¹² 2017. évi Be. 383. § (4)–(5) bek.

¹³ 2017. évi Be. 427. § (4) bek.

A konzuli védelem megadása terén – az anyanyelvhasználathoz hasonlóan – a kodifikáció során figyelemmel kellett lenni az uniós szabályozásra. Az e tárgyban kihirdetett irányelv¹⁴ – figyelemmel a konzuli kapcsolatokról szóló 1963. évi bécsi egyezményben¹⁵ rögzítettekre – egyebek között azzal a céllal született, hogy az állampolgárságtól eltérő országban szabadságelvonással érintett gyanúsítottak és vádlottak részére, kívánságuk esetén, megfelelő jogot biztosítson. Az irányelv egyúttal kimondja azt is, hogy a gyanúsított és a vádlott e jogról lemondhasson, amennyiben egyértelmű és kellő tájékoztatást kapott az érintett jog tartalmáról és az arról lemondás lehetséges következményeiről.¹⁶

Értékelve az említett irányelvben meghatározott célokat és kívánalmakat meg kell jegyezni, hogy a 2017. évben kihirdetett magyar büntetőeljárás törvény – az előző törvényi rendelkezésekhez hasonlóan – még mindig meglehetősen elnagyoltan kezeli a konzuli kapcsolattartásra vonatkozó szabályokat. Elfogadva, hogy a törvényi szabályozás a konzuli tisztségviselő szerepvállalását lehetővé teszi, nem rendelkezik azonban arról, hogy a terheltnek milyen egyértelmű és kellő tájékoztatást kell kapnia a konzuli védelem igénybevétele vagy az arról lemondás megfontolása érdekében. A konzuli védelem ugyanis egyfelől nem minden esetben jelenthet hatékony támogatást, másfelől – ellenkezőleg – a konzuli kapcsolattartás különösebb indok nélküli mellőzése eljárásjogi következményekkel járhat.

Előbbi esetben a menedéjjoggal érintett külföldi (menedékkérő vagy menekült, oltalmazott) esetében elsősorban az eljáró állam hatóságát terhelő kapcsolatfelvételi tilalomra kell gondolni. Ennek keretében a menedéjjoggal érintett terhelt származási országával semmilyen hatósági és személyes érintkezés nem történhet, amennyiben a menekülési ok államhoz, állami szervezethez kötődik. Emiatt a büntetőeljárásban eleve kizárható a terhelt állampolgársága szerinti konzuli tisztségviselő eljárásba hívása, kivéve, ha a terhelt elfogadja, hogy a konzuli védelem igénybevételével megszűnik menekülti státusa vagy a kérelmére indult menekültügyi eljárás.¹⁷ Ennek pontos meghatározása azonban – a menedéjjogi törvényre hivatkozás miatt is – pontos

14 Az Európai Parlament és a tanács büntetőeljárás során és az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárásokban ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról, valamint valamely harmadik félnek a szabadságelvonásakor történő tájékoztatáshoz való jogról és a szabadságelvonás ideje alatt harmadik felekkel és a konzuli hatóságokkal való kommunikációhoz való jogról szóló 2013/48/EU irányelve.

15 Magyarországon kihirdette a konzuli kapcsolatokról Bécsben, 1963. április 24-én elfogadott egyezmény kihirdetéséről szóló 1987. évi 13. törvényerejű rendelet.

16 Vö. 2013/48/EU irányelv 7. cikke a konzuli hatóságokkal való kommunikációhoz való jogról.

17 Vö. a menedéjjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény 11. § (2) bek. a) pont.

büntetőeljárás-jogi szabályozást igényelne. Lényegében a konzuli tisztségviselő értesítésének tilalmát, illetve menekültügyi következményét kell a büntetőeljárás törvénybe szerkeszteni, ha a terhelt (nem mellesleg a tanú és a sértett is) esetében menekültügyi eljárás van folyamatban, vagy már nemzetközi védelemben részesült.

A korábbi büntetőeljárás törvényekhez hasonlóan a 2017. évi Be. sem rendelkezik arról, hogy milyen jogkövetkezéssel járhat, ha a konzuli kapcsolattartást az eljáró hatóságok minden különösebb indok nélkül tagadják meg a nem magyar állampolgárságú terhelttől. Minthogy a konzuli tisztségviselő eljárásával kapcsolatban meghozható határozatoknak nincs önálló jogorvoslati lehetőségük, e körülményt az ügydöntő határozatban lehet megtámadni. A fellebbviteli bírói fórumnak ilyen irányú fellebbezés esetén azt kell eldöntenie, hogy a konzuli védelem hiánya milyen hatással lehetett a terhelt védekezési jogának gyakorlására. A konzul különösebb indok nélküli kizárása az eljárásból tehát szintén csak relatív eljárási szabálysértésnek minősülhet.

A külföldi sértettel vagy tanúval összefüggő rendelkezések

Az egyes magyar büntetőeljárás törvények a terhelthez hasonlóan a külföldi sértett vagy tanú fogalmát sem határozták meg. Ezek definiálását – a terhelti fogalom megállapításához hasonlóan – az általános törvényi szabályozásból kiindulva úgy lehet megtenni, hogy külföldi sértett az a nem magyar állampolgár természetes személy, akinek jogát vagy jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette¹⁸, míg tanúként az a külföldi hallgatható ki, akinek a bizonyítandó tényről tudomása lehet.¹⁹

A külföldi sértett vagy tanú vonatkozásában a terhelti jogállásnál már hivatkozott főbb szabályokat lehet említeni. Így – a generális elvként említett anyanyelvhasználat mellett – nem magyar állampolgár sértett, tanú ügyében is megengedi a törvény a konzuli tisztségviselő mint segítő részvételét az eljárásban. Ennek keretében a konzuli tisztségviselő a külföldi sértett vagy tanú indítványára jelen lehet a kihallgatásán, vagy a sértett, tanú részvételével megtartott más eljárási cselekményen, nem utolsósorban a tárgyaláson. A konzuli kapcsolattartás tehát nem kizárólag a terhelt részére meglévő jogosít-

---

¹⁸ 2017. évi Be. 50. §

¹⁹ 2017. évi Be. 168. § (1) bek.

vány, az – az állampolgársági joghoz kapcsolódó konzuli feladatokból adódóan – lényegében a büntetőeljárásban részt vevő bármely, hatósági jogosítványokkal nem bíró szereplőnek biztosított. Mindazonáltal a sértett és a tanú esetében is az említettekkel összefüggésben gondolni kell azokra a kitételekre, amelyek – menedékjogi összefüggés esetén – a konzuli részvétel tilalmára, valamint – eljárási szabálysértés elkerülése érdekében – a konzuli segítség biztosítása érdekében fennállnak.

A külföldi tanú eljárásban részvételével összefüggésben a 2017. évi büntetőeljárás törvény nem tartotta meg az 1998. évi kódexnek azt a rendelkezését, amely megengedte, hogy a beutazás vagy tartózkodás feltételeivel nem bíró személy az eljáró hatóság döntése szerint fizikailag is közreműködhesen a büntetőeljárásban.²⁰ Ennek törvényi feltétele volt például, ha a külföldi tanú vallomása olyan bizonyítékot jelentett, amely másként nem volt pótolható. Minthogy az említett rendelkezés nem törvényi módosítás révén, hanem egy új kódex megalkotásával kerül ki a jogalkalmazás köréből, csak találgatni lehet, hogy mi lehet az oka a feltételhiányos tartózkodás büntetőeljárás érdekből történő eltörlésének. Ez azonban – figyelemmel a hatályos idegenjogi szabályozásra – nem jelenti azt, hogy a beutazás és tartózkodás feltételeivel nem bíró, a büntetőügy megítélése szempontjából pótolhatatlan bizonyítékot szolgáltató tanú személyes részvétele ne lehetne biztosítható. Noha a beutazás feltételeit harmadik országbeli állampolgárok esetében az úgynevezett schengeni határellenőrzési kódex²¹ deklarálja, a magyar idegenrendészeti szabályozás megengedi, hogy büntetőeljárásban felmerülő érdek fennállta esetén a beutazási feltételek alóli mentesítés és a beutazás engedélyezése úgynevezett humanitárius célból kiadható ideiglenes tartózkodási engedély megadásával megtörténhessen, és a külföldi csak meghatározott ideig és célból tartózkodhasson az ország területén.²² A korábbi büntetőeljárás törvény-

20 Az 1998. évi Be. 71. § (8) bek. szerint „ha a beutazás és a tartózkodás külön törvény szerinti feltételei egyébként nem állnak fenn, az ügyész és a bíróság indítványozhatja az idegenrendészeti hatóságnál, hogy engedélyezze annak a külföldinek és reá tekintettel hozzátartozójának a beutazását, illetve belföldi tartózkodását, akinek a vallomása olyan bizonyítékot tartalmazhat, amely előreláthatólag másként nem pótolható”.

21 Vö. az Európai Parlament és tanácsnak a személyek határátlépésére irányadó szabályok közösségi kódexe (schengeni határellenőrzési kódex) létrehozásáról szóló, 562/2006/EK rendeletének 5. cikk (1) bek.

22 „Jelentős bűnüldözési vagy nemzetbiztonsági érdekből az ügyész, a bíróság, illetve a rendvédelmi és nemzetbiztonsági szerv, továbbá a Nemzeti Adó- és Vámhivatal nyomozó hatósága indítványára azt a harmadik országbeli állampolgárt, illetve rá tekintettel más harmadik országbeli állampolgárt, aki bűncselekmény felderítése érdekében a hatóságokkal – a bizonyítást jelentősen elősegítő módon – együttműködik.” Vö. a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény (Harmtv.) 29. § (1) bek. e) pont.

ben meglévő rendelkezés elhagyása tehát lényeges jogalkalmazási gyakorlati problémát nem okoz.

A feltételhiányos tartózkodás megadása felvetődhet a szabad mozgás és tartózkodás jogával felruházott nem magyar állampolgárok esetében is. Mint-hogy az ilyen külföldi érvényes úti okmánnyal vagy személyazonosító igazolvánnyal, továbbá nemzetközi szerződés által meghatározott körben lejárt érvényességű úti okmánnyal, lejárt érvényességű személyazonosító igazolvánnyal vagy beutazás céljából elismert egyéb okmánnyal jogosult beutazni²³, a beutazáshoz és a tartózkodáshoz való jog csak az arányosság elvének betartásával és az érintett kizárólag olyan személyes magatartása alapján korlátozható, amely valódi, közvetlen és súlyos veszélyt jelent a közrendre, a közbiztonságra, a nemzetbiztonságra vagy a közegészségügyre.²⁴ A törvényben meghatározott indokok értelmezése korántsem egyszerű, mindazonáltal a szabad mozgás és tartózkodás jogával bíró személyek beutazásának korlátozása nem gyakori. Nemcsak erre, hanem a szabad mozgás jogával felruházott személyekkel kapcsolatos határrendészeti ellenőrzés minimumkövetelményeire is tekintettel ugyanakkor az Szmvtv. nem ismeri a méltányossági beléptetési normát, így hasonló protokoll, mint a harmadik országbeli állampolgárok esetében (ügyészi vagy bírói indítványra idegenrendészeti hatóság intézkedése) nem alakult ki.

Eljárás a külföldön tartózkodó terhelt távollétében

A 2017. évi büntetőeljárás törvény, a távollévő terhelttel szembeni eljárás szabályozása mellett, külön szabályokat határoz meg a külföldön tartózkodó terhelt távollétében lefolytatandó eljárásra. Ezt – a törvényi indokolás szerint – az új törvény olyan pillérek alapján teszi meg, mint hogy a büntetőeljárásban eljáró szervek kötelezettsége, hogy a törvény által rendelkezésre álló valamennyi lehetőséget kihasználva törekedjenek a terhelt felkutatására, illetve megalapozott feltételezésük szerint az illető tudatosan vonja ki magát az igazságszolgáltatás alól. Ennek megfelelően az új szabályozás – még mindig az indokolás szerint – a külföldön tartózkodó terhelt esetén a távollétes eljárás szabályait az európai és a nemzetközi bűnügyi együttműködés szabályaihoz igazítja annak érdekében, hogy a nemzetközi bűnügyi együttműködés so-

²³ A szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvény (Szmvtv.) 3. § (1) bek.

²⁴ Szmvtv. 33. §

rán a kiadás és az átadás gyakorlatában felvetődő helyzetekre is megoldást nyújtson. Mindazonáltal az eljárás során mindvégig törekedni kell arra, hogy a terhelt jelenléti jogát eljáró hatóság ne korlátozza. A külföldön ismert helyen tartózkodó terhelt távollétében eljárás lefolytatásának (az ügyészség vádiratban tett indítványa szerint) akkor van helye,

- ha európai vagy nemzetközi elfogatóparancs kibocsátásának nincs helye, vagy arra azért nem kerül sor, mert a vádiratban az ügyészség végrehajtandó szabadságvesztés-büntetés kiszabására vagy javítóintézeti nevelés alkalmazására nem tesz indítványt, és a terhelt szabályszerű idézés ellenére nem jelent meg, vagy a terhelt külföldön fogva tartásban van;
- európai vagy nemzetközi elfogatóparancsot bocsátottak ki, de a terhelt elfogása után a terhelt átadására vagy kiadására tizenkét hónapon belül nem került sor, és a büntetőeljárás átadása sem történt meg;
- európai vagy nemzetközi elfogatóparancsot bocsátottak ki, de a terhelt átadását vagy kiadását megtagadták, és a büntetőeljárás átadására sem került sor;
- európai vagy nemzetközi elfogatóparancsot bocsátottak ki, és a terhelt halasztott átadását vagy kiadását rendelték el.

A külföldön tartózkodó terhelt távollétében az eljárás lefolytatásának e feltételek megléte esetén is csak akkor van helye, ha azt a bűncselekmény súlya vagy az ügy megítélése indokolja, és a terhelt részvétele az eljárásban, illetve jelenléte az eljárási cselekményen nemzetközi bűnügyi jogsegélykérelem előterjesztésével, illetve telekommunikációs eszköz alkalmazása útján nem biztosítható, vagy ezek alkalmazását a bűncselekmény súlya vagy az ügy megítélése nem indokolja.²⁵

Ahogy látható, sem a külföldön tartózkodó terhelttel szembeni eljárás, sem a sajátosan ehhez köthető biztosíték letétbe helyezése nem kizárólag külföldiekhez köthető anyagi természetű jogintézmény, mivel az az életvitelszerűen külföldön élő, vagy külföldön fogva tartott magyar honosságú terhelttel összefüggésben is alkalmazható. A jogintézményt azonban jellege miatt főleg külföldivel szemben alkalmazzák. A biztosíték letétbe helyezését a vádemelés előtt az ügyészség, azt követően a bíróság engedélyezheti, feltéve, hogy az adott bűncselekményre a törvény ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb büntetést rendel, a terhelttel szemben előreláthatóan pénzbüntetés kiszabására, illetve vagyonekbezárs elrendelésére kerül sor, a terheltnek a tárgya-

---

²⁵ 2017. évi Be. 755. § (1)–(2) bek.

lástól és az eljárási cselekményektől való távolmaradása az eljárás érdekeit nem sérti, és a terhelt megbízta a védőjét a kézbesítési feladatok ellátásával.²⁶

Ha a bíróság vagy az ügyészség engedélyezi biztosíték letétbe helyezését, és a terhelt a biztosítékot letétbe helyezte, az eljárási cselekmények és a tárgyalás a terhelt távollétében is megtarthatók, és a bíróság az eljárást a meg nem jelent vádlottal szemben befejezheti. Maga a biztosíték tehát felhatalmazza a terheltet arra, hogy annak letételét követően külföldre távozzon, és az eljárásban személyesen ne működjön közre. Ennek folytán nincs helye az eljárás felfüggesztésének azon az alapon, hogy a terhelt külföldön van.

Külföldivel szembeni büntetőeljárást kizáró ok

Az úti okmány tekintetében elkövetett közokirat-hamisítás kérdése

Az 1998. évi büntetőeljárás szabályok a külföldi terhelti fogalomhoz sajátos eljárási akadályként határozták meg, hogy nem lehet nyomozást indítani „közokirat-hamisítás (Btk. 342. §) miatt, ha a hamis vagy hamisított, illetve más nevére szóló valódi úti okmányt a külföldi az ország területére történő beutazás érdekében használja fel, feltéve, hogy vele szemben idegenrendészeti eljárásnak van helye. Ez a rendelkezés nem alkalmazható, ha a külföldivel szemben más bűncselekmény elkövetése miatt is nyomozást kell indítani.”²⁷

Az idézett törvényhely lényegében célszerűségi megfontolásból engedett kivételt a büntetőeljárás megindításának elméleti alapjául szolgáló hivatalbóliság elve alól. A jogalkotói szándék gazdaságossági szempontokra épül, miszerint, ha a bűncselekmény elkövetése kizárólag a magyarországi – jelen esetben jogszerűtlen – beutazásra irányult, és emiatt idegenrendészeti eljárásnak volt helye, nem lehetett nyomozást indítani. A nyomozási akadály csak több feltétel egységes fennállása esetén volt alkalmazható. Először a bűncselekmény feltételezett elkövetője csak olyan külföldi lehetett, akivel szemben helye volt a beutazás megtagadásának, ennél fogva idegenrendészeti intézkedés alkalmazásának, másodszor vele szemben nem merült fel más, nem a beutazás érdekében elkövetett bűncselekmény megalapozott gyanúja, harmadszor az úti okmány tekintetében elkövetett közokirat-hamisítást határátelőhelyen, és a határellenőrzés során alkalmazott rendészeti célú személy-

---

²⁶ 2017. évi Be. 757. §

²⁷ Be. 170. § (6) bek.

azonosítás²⁸ folytán fedték fel. Már e szabályozás folytán is okkal vetődhetett fel a kérdés, hogy hasonló nyomozási ok miért nem állhatott fenn abban az esetben, ha a közokirat-hamisításra az ország mélységében, idegenrendészeti természetű ellenőrzés során merül fel a gyanú. A külföldi jogszerűtlen tartózkodásával keletkezett állapot megszüntetéséhez, a külföldi kiutasításának elrendeléséhez és végrehajtásához (kitoloncolásához) az idegenrendészeti eljárás ugyanis ebben az esetben is elégséges lehetett volna.

A 2017. évi büntetőeljárás törvényben azonban nem a fenti kérdésre kapunk választ, hanem eleve nem találkozhatunk az egyébként megalapozott módon korábban bevezetett nyomozási akadállyal sem. Így egyelőre nem tisztázott, hogy a külföldi által az ország területére utazás érdekében elkövetett közokirat-hamisítás határrendészeti észlelése esetén a legalitás törése érdekében hogyan lehet alkalmazni idegenrendészeti eszközöket, vagy milyen módon folytatható büntetőeljárás olyan külföldivel szemben, akinek a beutazása egyébként nem biztosított és más bűncselekmény elkövetésével egyébként nem gyanúsítható. Ezt mindenképpen a büntetőeljárás törvényben célszerű megadni, de megoldást jelenthet az is, ha – *Blaskó Béla* megfogalmazását elfogadva – büntethetőségi akadályként kezelve a kérdést a büntető anyagi jog talál választ a szóban a forgó kérdésre méghozzá a saját (dogmatikai) rendszerének garanciális szabályain alapuló megoldással.²⁹

A menekültekre vonatkozó büntethetőségi akadály kérdése

A magyar büntetőjogi szabályok nemzetközi menekültügyi rendelkezésekhez harmonizálása Magyarországnak a genfi egyezményhez csatlakozása óta meglévő restanciája. A nemzetközi menekültügyi egyezmény 31. cikke szerint a szerződő államok az országba való jogellenes belépésük vagy tartózkodásuk miatt nem sújtják büntetéssel azokat a menekülteket, akik közvetlenül olyan területről érkeztek, ahol életük vagy szabadságuk faji, vallási, nemzetiségi vagy meghatározott társadalmi hovatartozása, illetve politikai véleménye miatti üldöztetése okán veszélyeztetve volt, és akik engedély nélkül lépnek be területeikre, illetve tartózkodnak ott.³⁰ Az idézett cikkben meghatározott büntethető-

²⁸ A rendészeti személyazonosítással összefüggésben lásd például Balla József: A rendészeti célú személyazonosítás biometriája. Határrendészeti Tanulmányok, 2016/3., 4–19. o.

²⁹ Blaskó Béla: Közigazgatás – rendészeti igazgatás – büntetőjog. Magyar Rendészet, 2015/4., 52. o.

³⁰ Magyarországon kihirdette a menekültek helyzetére vonatkozó, 1951. július hó 28. napján elfogadott egyezmény, valamint a menekültek helyzetére vonatkozóan az 1967. évi január hó 31. napján létrejött jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1989. évi 15. törvényerejű rendelet.

ségi akadály feltétele, hogy a szóban forgó menekültek haladéktalanul jelentkeznek a hatóságoknál és kellőképpen megindokolják jogellenes belépésüket, illetve jelenlétüket. A büntethetőség negligálásához kapcsolódó további feltétel, hogy a szerződő államok nem korlátozzák az ilyen menekültek mozgási szabadságát a szükséges mértéket meghaladóan, és ilyen korlátozásokat csak addig alkalmaznak, amíg jogi helyzetük az illető országban rendezést nem nyert, illetve más országba nem nyernek bebocsátást.

A genfi egyezmény említett rendelkezése mindenesetre egyetemes, minden szerződő állam számára kötelező büntethetőségi akadályt fogalmaz meg. Lényege szerint a menedékjogért folyamodó személy, ha haladéktalanul jelentkezik az illetékes hatóságnál és feltárja jogellenes belépésének valódi okát, mentesülhet a büntetőjogi felelősségre vonás alól olyan általa megvalósított bűncselekmény miatt, amelyet kizárólag azért követett el, hogy megalapozott menedékkérelmét előterjeszthesse. A menedékjog természete és a menekülés jellemző körülményei miatt a menedékkérők gyakran nem felelnek meg a menedéket nyújtó ország területére lépés jogszabályban rögzített feltételeinek.³¹ Ilyen célból tehát általában az államhatár jogellenes átlépéséhez szükséges olyan deliktumokat valósítanak meg, mint a közokirathamisítás vagy embercsempészés. Fontos azonban megjegyezni, hogy a jogellenes cselekmények miatti büntetőjogi felelősség alóli mentesülés, valamint az e célból alkalmazható személyi szabadság korlátozása nem feltételek nélküli privilégium. Csak abban az esetben van helye, ha a menedékjog kérelmezője késedelem nélkül felkeresi és együttműködik az illetékes hatóságokkal, valamint menekültkérelme megalapozottnak minősül, és a bűncselekményt kizárólag a menedékkérelme előterjesztése érdekében követte el. Ekképpen e klauzula nem nyújt mentességet abban az esetben, ha a bűncselekmény vélelmezett elkövetője nem keresi az együttműködési lehetőséget az illetékes hatóságokkal, vagy – egyébként megalapozatlan kérelmét – felderített cselekménye leplezése érdekében követte el. Minthogy e következtetések csak az említett nemzetközi egyezmény értelmezéséből vonhatók le, különösen fontos lenne azok törvényi megfogalmazása a belső jogban is. Ennek pedig egyik legaktuálisabb helye a 2017. évi büntetőeljárás törvény lehetne.

---

31 Kószeg Ferenc (szerk.): Emberi jogi garanciák és a nemzetközi migráció. Magyar Helsinki Bizottság, Budapest, 2012, 28. o.

A határozással kapcsolatos büntetőjog-alkalmazás

Az illegális migrációval összefüggő magatartások büntetőjogi megítélése a jelenség társadalomra gyakorolt kedvezőtlen hatása következményeként került ismételten előtérbe. 2015-ben a migrációs válsághelyzetre tekintettel alkotott határozással összefüggő bűncselekmények³² sajátos jellegére gondolva a jogalkotó speciális eljárási rendet is megalkotott, amelynek lényege – a büntető anyagi szabályok szelleméhez igazodva – annak a lehetőségnek a megteremtése volt, hogy a bűnösként elítélt külföldiek országon belüli tartózkodása minél gyorsabban megszüntethető legyen.

A határozással kapcsolatos bűncselekményeket és eljárási rendet már annak megalkotásakor és hatálybalépésekor kemény jogtudományi és jogértelmezési kritika érte.³³ Kétségtelen, hogy a határozással kapcsolatos bűncselekmények hatálybalépése utáni évek kellő tapasztalatot nyújtottak arra nézve, hogy lássék, mennyire hatékony a büntetőjogi fenyegetés az államhatár jogellenes megakadályozására. Az eltelt időszakban lefolytatott és jogerős ügydöntő határozattal zárult büntetőügyek drasztikus csökkenése³⁴ alapján levonható következtetések már alkalmasak arra, hogy mind a lefolytatott eljárások természetét, mind a jogerős ügydöntő határozatok (bűnösítő ítéletekben kiszabott kiutasítás) végrehajthatóságát illetően eldönthető legyen, hogy egyáltalán szükség van-e a határozással összefüggő büntető anyagi és -eljárásjogi szabályok megtartására.

A határozással kapcsolatos bűncselekményekre alkalmazandó eljárási szabályokat a 2017. évi büntetőeljárási törvény – a hatályos szabályokat követve – az általánostól eltérő eljárásként tartja meg.³⁵ Ezzel az újabb büntetőeljárási szabályok is külön alrendszerként képeznek abban az esetben, ha a bűnügy

32 A határozás tiltott átlépése (Btk. 352/A §), a határozás megrongálása (352/B §), valamint a határozással kapcsolatos építési munka akadályozása (352/C §).

33 Vö. Tóth Mihály: A menekültkérdés kriminalizálása. *Élet és Irodalom*, 2015/38.; Gellér Balázs József: A tömeges bevándorlás kezelésének büntetőjogi vetülete Magyarországon büntetőjog-filozófiai és dogmatikai megfontolások visszfényében. In: Hack Péter – Horváth Georgina – Király Eszter (szerk.): *Kodifikációs kölcsönhatások. Tanulmányok Király Tibor tiszteletére*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2016, 143–161. o.; Madai Sándor: A „tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet” büntető anyagi jogi kezelése hazánkban. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): i. m. 245–258. o.; A jog eszközeivel nem lehet megoldani a menekülthelyzetet. jog.mandiner.hu, 2015. szeptember 16. http://jog.mandiner.hu/cikk/20150916_ugyvedek_a_jogallamert_a_jog_eszkozeivel_nem_lehet_megoldani_a_menekulthelyzetet

34 A határozással összefüggő bűncselekmények miatt Magyarországon 2015-ben 907, 2016-ban 2810, 2017-ben 21 külföldi személyt regisztráltak külföldi bűnelkövetőként.

35 2017. évi Be. CVII. Fejezet

tárgya a már említett bűncselekmények valamelyike. Az így megalkotott különös szabályok kihatnak a bíróságok hatáskörére és illetékességére, a kényszerintézkedések végrehajtására, más külön eljárások együttalkalmazási szabályainak összehangolására, továbbá az ilyen eljárás lefolytatását könnyítő rendelkezésekre.

Az eljáró bíróság meghatározása vonatkozásában járásbírói szinten a törvényszék székhelyén lévő járásbírói bíróság (ügynevezett székhelyi bíróság), vagy a Fővárosi Törvényszék területén a Pesti Központi Kerületi Bíróság jár el a megye, illetve a főváros területére kiterjedő illetékességgel.³⁶ Emellett az eljárásra az a törvényszék székhelyén lévő járásbírói bíróság vagy a Fővárosi Törvényszék területén a Pesti Központi Kerületi Bíróság is illetékes, amely törvényszék területén a terhelt lakik, tartózkodik, vagy fogva tartják, ha az ügyészség ezen a bíróságon emel vádat.³⁷ A törvényi indokolás szerint egységes elvek alapján meghatározható illetékességi okról beszélhetünk a székhelyi bíráskodás tekintetében, amelynek esetében kiegészítő illetékességi okként vezeti be a törvény a lakóhely, a tartózkodási hely vagy a fogva tartás helye szerinti székhelyi bíróság illetékességét. Minthogy a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személyek többnyire olyan külföldiek, akiknek nincs magyarországi lak- vagy tartózkodási helyük, az ő esetükben életszerűbb illetékességi okként kell számolni a fogva tartási hellyel. Az idegenrendészeti célból más bíróságok illetékességi területén található helyen fogva tartott külföldiek esetében lehetővé válik, hogy az eljárást ne az elkövetés helye szerinti bíróságnak kelljen lefolytatnia.

A határozással kapcsolatos deliktum miatt induló eljárásban sajátosabb módon érvényesülnek a büntetőeljárás során alkalmazható személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések is. Ennek oka, hogy a büntetőeljárás szinte kizárólag olyan személyeket érint, akiknek magyarországi tartózkodása nem jogszerű, illetve számos esetben tizenhét év alatti személyeket is érint. Emiatt az általános büntetőeljárásban nem szokványos módon a személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések elrendelése és végrehajtása során kiemelt figyelmet kell fordítani arra, hogy a terhelttel együtt érkező tizenhét év alatti személy érdekei ne sérüljenek, és a fiatalkorút a hozzátartozóitól szükségtelenül ne különítsék el.³⁸ Ezt támogatja az a rendelkezés, amely szerint – az ügyész vagy vádemelést követően a bíróság rendelkezése szerint – az őrizetet a menedékjogról és a harmadik országbeli állampolgárok

---

36 2017. évi Be. 828. § (2) bek.

37 2017. évi Be. 828. § (4) bek.

38 2017. évi Be. 830. § (1) bek.

beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény hatálya alá tartozó személyek elhelyezésére, ellátására és fogva tartására szolgáló létesítményben kell végrehajtani a büntetőeljárás hatálya alatt nem álló más személyektől való elkülönítés mellett.³⁹ A menekültügyi őrzött befogadóközpontban vagy az idegenrendészeti őrzött szálláshelyen végrehajtott kényszerintézkedést büntetőeljárás érdekből, de alapvetően rendészeti szabályok szerint kell alkalmazni. Ennek része az is, hogy az ilyen fogva tartási helyen az őrizet elrendelhető úgy is, hogy a hozzátartozó terheltek elkülönítése ne történjen meg, feltéve hogy ez nem jár a nyomozás vagy a fiataikorú terhelt érdekeinek a sérelmével.⁴⁰

Ha a bíróság a nem magyar állampolgárságú vagy a Magyarországon lakcímmel nem rendelkező terhelt bűnügyi felügyeletét rendeli el, a terhelt számára lakásként

- a) a menedékjogról, illetve a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvényben meghatározott befogadó állomást vagy közösségi szállást jelöl ki, ha ennek jogszabályban meghatározott feltételei fennállnak;
- b) ennek hiányában a menedékjogról és a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény hatálya alá tartozó személyek elhelyezésére, ellátására és fogva tartására szolgáló más létesítményt jelöl ki, ha ott a terheltnek a büntetőeljárás hatálya alatt nem álló, illetve a letartóztatott személyektől való elkülönítése lehetséges. A bíróság továbbá rendelkezhet arról, hogy a letartóztatást a menedékjogról és a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény hatálya alá tartozó személyek elhelyezésére, ellátására és fogva tartására szolgáló létesítményben kell végrehajtani a büntetőeljárás hatálya alatt nem álló más személyektől való elkülönítés mellett.⁴¹

A büntetőeljárás kényszerintézkedések végrehajtásának előbbi lehetőségei számos üzenetet hordoznak. A határozással kapcsolatos bűncselekmények közvetlenül migrációs természetű magatartások, amelyek esetében az idegenrendészeti vagy esetlegesen a menekültügyi eszközöknek fokozottabb jelentőségük lehet. Ez nem kizárólag a büntetőügyben érintett terhelt oldal irányában megnyilvánuló, a család egységére vonatkozó és a gyermekek mindenekfeletti érdekét szem előtt tartó szempontokat veszi figyelembe, hanem jelentős könnyítést jelent a büntetőeljárás hatóságok, a fogva tartás ténye miatt

---

39 2017. évi Be. 830. § (2) bek.

40 2017. évi Be. 830. § (3) bek.

41 2017. évi Be. 830. § (4)–(5) bek.

pedig a büntetés-végrehajtási szervezet számára is. Emellett az egyes idegenrendészeti, illetve menekültügyi őrizeti helyeken a külföldiek elhelyezésének törvényességi és szakszerűségi szempontjai fokozottabban érvényesülhetnek, hiszen ezekben az intézményekben az eltérő nyelv használatát, az idegen kultúra és vallás gyakorlásának jogát fokozottabb szakmai tapasztalat birtokában tudják érvényesíteni, mint a rendszerint hazai bűnelkövetői körrel foglalkozó büntetés-végrehajtási intézetekben, vagy – kivételesen – rendőrségi fogdában.

Az előbbiek miatt is vetődhet fel indokoltan a kérdés, hogy helye van-e a határzár megsértésével járó emberi magatartások büntetőjogi üldözésének, ha az ilyen eljárásban amúgy is nagyobb teret engednek a rendészeti eszközöknek és az idegenrendészeti intézményeknek. Különösen annak ismeretében, hogy sajátos módon nemcsak a nyomozó hatóságnak, hanem az ügyészségnek is tájékoztatási kötelezettséget ír elő a törvény a nem magyar állampolgárságú vagy Magyarországon lakcímmel nem rendelkező gyanúsított első kihallgatásáról idegenrendészeti, illetve menekültügyi hatóságot⁴² (amely nem mellesleg a Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal ügyészség vagy nyomozó hatóság székhelye szerint illetékes regionális igazgatóságot jelenti). Emellett abban az esetben, ha a terhelt menedékjog iránti kérelmet terjeszt elő, a büntetőeljárás felfüggeszhető, ha pedig a Magyarországon lakhellyel nem rendelkező terhelt ismeretlen helyen tartózkodik, a büntetőeljárást – amennyiben a büntetési tétel a nyolc évet nem haladja meg, vagy más bűncselekmény nem valósult meg, illetve az eljárás nem mint megismételt eljárás van folyamatban – a bíróságnak végzéssel meg kell szüntetnie.⁴³ Nem mellékesen utóbbi megszüntetési ok majdhogynem egészében kérdőjelezi meg a határzárral összefüggő bűncselekmények szankcionálásának legalitás elvéhez kötődő szükségszerűségét, magát az egész külön eljárás létjogosultságát. *Bartkó Róbert* megállapításaival részben egyetértve nem szerencsés eleve olyan tényállásokra eljárási rendelkezéseket alkotni, amelyek gyakorlati hasznosulása terén felmerül a hiábavalóság lehetősége.⁴⁴

A határzárral kapcsolatos bűncselekmények eljárása során a nyelvhasználatra vonatkozóan is találunk az anyanyelvhasználat alapelveéhez képest is speciálisabban érvényesülő szabályt, miszerint a terhelt a vádirat, illetve az ítélet lefordításáról lemondhat.⁴⁵ Ez a rendelkezés jelentős könnyítést tartal-

---

42 2017. évi Be. 831. §

43 2017. évi Be. 832. §

44 Vö. *Bartkó Róbert*: Határzárral kapcsolatos bűncselekmények az új Büntetőeljárás törvény koncepciója tükrében. *Jog, Állam, Politika*, 2016/3., 46–47. o.

45 2017. évi Be. 833. §

maz az eljáró hatóság számára, ugyanakkor aggályos a tekintetben, hogy a már említett 2010/64/EU irányelv 3. cikk (8) bek. értelmében az iratok lefordításához való jogról lemondás feltétele az a követelmény, hogy a terhelt előzetes jogi tanácsot kapjon, vagy más módon teljes körű ismeretet szerezzen az ilyen jogról lemondás következményeiről, továbbá a lemondásnak egyértelműnek és önkéntesnek kell lennie. Ennélfogva a vádirat és az ítélet – mint két lényeges irat – lefordításáról való lemondásról szóló rendelkezésnek az uniós követelményeknek további törvénybe iktatásával, azaz a nyilatkozat szó szerinti jegyzőkönyvbe foglaltatásának elrendelésével, valamint ennek előfeltételeként az eljáró hatóság tagja általi kioktatás módjának meghatározásaként lehetne teljes.

A határozással kapcsolatos eljárások különös szabályokat teremtenek az egyébként is az általános eljáráshoz képest eltérő rendelkezéseket közreadó eljárások közül a fiatalkorú elleni büntetőeljárásban, a bíróság elé állításban, valamint a büntetővégzés meghozatalára irányuló eljárásban. Ezek közül a fiatalkorúakra vonatkozó szabályok terén a bíróság büntetési tételtől függetlenül egyesbíróként jár el abban az esetben, ha az kizárólag határozással kapcsolatos bűncselekmény miatt van folyamatban. Az egyesbíró csak akkor utalhatja a bíróság tanácsa elé az ügyet, ha vagy nem kizárólag határozással kapcsolatos bűncselekmény miatt folyik az eljárás, vagy a terhelt magyar állampolgár, illetve Magyarországon lakcímmel rendelkezik.⁴⁶ Utóbbi esetet leszámítva ugyanis – a törvényi indokolás szerint – nem feltétlenül jelent valós garanciát a gyermekneveléssel összefüggő szakmában jártas ülnök részvétele. Szintén kevésbé indokolható határozással kapcsolatos bűncselekmény miatt indult eljárásban a nem magyar állampolgár vagy Magyarországon lakcímmel nem rendelkező fiatalkorú terhelt esetében – a fiatalkorúak elleni eljárásban egyébként kötelező bizonyítéknak számító – környezettanulmány elkészítésének kötelezettsége, illetve, ha a bíróság kísérő nélküli fiatalkorú terhelt bűnügyi felügyeletét rendeli el, a terhelt számára lakásként gyermekvédelmi intézményt is kijelölhet.⁴⁷

A fiatalkorúakkal összefüggő, a kizárólag határozással kapcsolatos bűncselekmények miatt alkalmazható könnyítések alátámasztják, hogy az ilyen büntetőeljárások sajátosak a tekintetben, hogy a fiatalkorúak elleni garanciális szabályok (speciális bírói tanács, kötelező bizonyítékként környezettanulmány) alkalmazására vagy a büntetőügy egyszerű megítélése miatt nincs fel-

⁴⁶ 2017. évi Be. 834. § (1) bek.

⁴⁷ 2017. évi Be. 834. § (3)–(4) bek.

tétlenül szükség. Ez azonban felveti – e tanulmányban immár többszörre – annak kérdését, hogy eleve szükséges-e a rendszerint migráns háttérű fiatalokkal szemben büntetőjogi szabályokat alkalmazni olyan cselekmény miatt, amely miatt a fiatalokat mindenkor megillető, hagyományos elvek figyelembevétele a büntetőügy elbírálása során indokoltan lehet elhanyagolható. Nem szabad azonban megfeledkezni arról, hogy a határzár megsértésével járó bűncselekmények elkövetői számos alkalommal olyan terheltek, akiknek esetében a kiskorúakhoz fűződő jogok felerősödnek. Ezek elsősorban a migráns gyermekek – mint sérülékeny vagy érzékeny csoportba tartozók – fokozott védelméből származnak. Ilyen a gyermek mindenkifelett álló érdeke, a diszkrimináció tilalma, a gyermek érdekében eljáró hatóságok együttműködési kötelezettsége, a gyermek állampolgárságának tiszteletben tartása, a család felkutatása és a kapcsolattartás, a menedéket nyújtó országban maradás joga, vagy a beilleszkedéshez vagy integrációhoz való jog.⁴⁸ Minthogy alapvetően migráns terhelti körrel beszélhetünk, a sajátos büntetőeljárás szabályok megalkotása terén e jogok figyelembevételére is gondot kellene fordítani.

Összegzés

A 2017. évi új büntetőeljárás törvény kihirdetése után megállapítható, hogy a külföldiekre érintő alapvető eljárásjogi rendelkezések, amelyek a korábbi büntetőeljárás kódexek részei is voltak (anyanyelvhasználat elve, konzuli védelem, kötelező védelem, biztosíték), ezúttal is helyet kapnak a törvényben. A külföldiekre vonatkozó szabályok azonban – a katonáktól vagy a fiataloktól eltérően – nem szerepelnek egységes fejezet vagy alcím alatt úgy, mint például a büntetés-végrehajtási rendelkezésekben.

A külföldiekre vonatkozó rendelkezések mellett kifejezetten az irreguláris migrációval összefüggő bűncselekmények eljárási rendjére vonatkozóan is találunk szabályokat. Ezek részint az ellenőrizetlen migrációval összefüggő kriminalizáció nyomán kerültek be a törvénybe, és különösen a határzárral összefüggő bűncselekményekkel kapcsolatban határoznak meg sajátos eljárási rendet. E rendelkezések szükségszerűségének megítélése elsősorban nem bűnüldözési kérdés, mivel a jogszerűtlenül beutazó külföldiek esetében a jog-

---

⁴⁸ Erről lásd bővebben Rózsás Eszter: *Gyermekjogok. Dialóg Campus–PTE ÁJK, Budapest–Pécs, 2011, 61–62. o.*

sértő állapot (az illegális területen tartózkodás) megszüntetése rendészeti (idegenrendészeti) eszközökkel hatékonyabban, a külföldiekre vonatkozó büntetőeljárás garanciák tételes teljesítése nélkül is elérhető.

Mindezekre figyelemmel érdemes megfontolni azt is, hogy különösen a jogellenes beutazás vagy belföldi tartózkodás szankcionálására ne a büntetőeljárás-jog keretében kerüljön sor, hanem – hasonlóan az 1998. évi büntetőeljárás törvényben még jelen lévő szabályozásra – amennyiben idegenrendészeti eljárás lefolytatásának is helye lehet, ilyen rendészeti intézkedés alkalmazásával, a büntetőjog-alkalmazás elkerülésével legyen mód. Erre azonban a 2017. évi Be.-ben inkább visszalépés tapasztalható, minthogy a törvény az idegenrendészeti eljárás alkalmazását még ott sem engedi meg, ahol eddig – az úti okmány tekintetében megvalósuló közokirat-hamisítás megvalósulása esetén – lehetőség volt, illetve az eddigi eljárásjogi szabályoknál tapasztalt módon nem követi a nemzetközi védelem érdekében elkövetett jogsértésekre alkalmazandó dekriminalizációs szabályokat sem. Csatlakozva ugyanakkor *Finszter Gézához* és *Korinek Lászlóhoz*, ne gondoljuk, hogy az említett hiányosságok ne lennének könnyen korrigálható tollhibák.⁴⁹ Már csak azért sem, mert az irreguláris migráció a vonatkozó büntetőeljárásjogi szabályok negligálása mellett is hatékonyan kezelhető rendészeti eszközökkel...

---

⁴⁹ Finszter Géza – Korinek László: Az eltűnt gyanú nyomában. *Belügyi Szemle*, 2018/3., 122. o.